

УДК 94(477.7)«19»

ОДЕСЬКА КОБЗАРСЬКА МАЙСТЕРНЯ – ВІДРОДЖЕННЯ КОБЗАРСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

У статті подана інформація про Одеську кобзарську майстерню, у витоків створення якої був Олекса Губський. Доведено необхідність відродження кобзарства в Україні на новому сучасному підґрунті, представлено діяльність одеських кобзарів в складі Чорноморського Гайдамацького з'єднання.

Ключеві слова: кобзар, Одещина, козацтво.

Кобзарство, або старцівство, - є унікальним явищем в європейській та світовій культурі. Про незрячих епічних співців нам відомо ще з часів Давньої Греції. Цей феномен був доволі розповсюдженим в Європі і в епоху Середньовіччя. Але кобзарство (старцівство), як невід'ємна складова нашої національної ідентичності, українського музичного соціуму пережило західноєвропейських трубадурів та міннезингерів. Зародилося це явище на наших теренах ще в епоху язичництва – всі, напевно, чули про Віщого Бояна. І найяскравіше воно проявилось в козацьку добу, коли буремні історичні події спонукали до появи козацьких дум, пісень та балад, які в свою чергу розширили та збагатили кобзарсько-лірницький репертуар.

Ще на початку ХХ ст. старцівська мандрівна братія зберігала свій унікальний цеховий устрій, свою звичаєвість та відданість цеховим традиціям.

У 20-30-х рр. ХХ ст. будівники нового радянського суспільства не могли змиритися з існуванням такої потужної субкультури, як старцівство. Старець з бандурою або з лірою, що сидячи під церквою наспівував старосвітські псалми, канти та козацькі думи, не знаходив собі місця в новому вимірі цінностей запроваджених творцями «світлого майбутнього». Невдовзі вся потужність радянської репресивної машини була скерована проти братчиків лірницьких та кобзарських цехів.

До 50-х років ХХ ст. в живих не лишилося майже нікого, хто пам'ятав би цеховий статут незрячого братства або давні кобзарські псалми. Навіть тих визначних співців, що покинули бродяче життя, та вже зі сцени демонстрували свою майстерність, ставали лауреатами державних премій, не оминула «сталінська коса».

Серед живих лишилися хіба що поодинокі співці, які поховавши музичні інструменти, тихо доживали віку в глухих селах.

Традиція, яка формувалася віками, плекалася не одним поколінням незрячих Орфеїв могла загинути за декілька років безжальної сталінської масакри.

Однак ця традиція збереглася завдяки зусиллям художника Георгія Кириловича Ткаченка, який у 20-х роках перейняв спосіб гри на старосвітській бандурі, а також цеховий кобзарський звичай від харківських бандуристів, і згодом у 70-х роках ХХ ст. почав її популяризувати та поширювати серед українського студентства та інтелігенції. Згодом учнями та послідовниками Ткаченка було засновано Київський кобзарський Цех.

Братчики Цеху відтворювали давній кобзарський звичай, та виконували старосвітський репертуар лірників, кобзарів, бандуристів на власноруч виготовлених старосвітських музичних інструментах.

Коло братчиків Цеху поступово зростало, і невдовзі у 90-х роках постав Харківський кобзарський цех, а у 2010 р. Львівський лірницько-кобзарський цех.

Одеса також не лишилася осторонь.

В Одесі є люди, які пам'ятають, що у 50-х роках центром міста ходив старий лірник, який на колісній лірі виконував старосвітську музику, а бандури виготовлені на початку ХХ ст. в одеській майстерні народних інструментів Лозинського і тепер зберігаються в українських музеях.

Виготовлена харків'янином – Олексою Губським і привезена ним до Одеси у 2009 р. вересаївська кобза, стала початком відліку відродження кобзарської справи на Одещині.

У 2010 р. була заснована Одеська кобзарська майстерня. Засновниками її стали харків'янин Олекса Губський та одесит Максим Трубніков – музикант, фронтмен одеського фолк-рокового гурту «Друже Музико». У 2011 р. Максимом Трубніковим була виготовлена перша в Одесі вересаївська кобза, яка за давнім кобзарським звичаєм була освячена на свято Трійці в Михайлівському Золотоверхому соборі в Києві.

Поки одеські братчики, згідно цехового звичаю перебувають у статусі учнів. Для того щоб називатися кобзарем, слід скласти іспит перед цеховою старшиною – одклінщину. Тільки після цього Одеська майстерня може отримати статус Цеху.

Тепер триває повсякденна кропітка робота: вдосконалюється виконавська майстерність, вивчаються нові музичні твори з кобзарського репертуару, вдосконалюється вправності у майструванні та виготовленні інструментів. Братчики – одесити вже декілька разів виїжджали на заготовки матеріалів для майбутніх інструментів. В їхніх планах виготовити окрім кобз ще й старосвітські бандури та колісні ліри, і опанувати гру на них.

Триває дослідницька та просвітницька робота: відбуваються чисельні виступи в навчальних закладах, на творчих вечорах, презентаціях. А під час чисельних фольклорних фестивалів Одеська

майстерня проводити майстер-клас по виготовленню музичних інструментів та здійснює живе кобзарювання.

Одеські поборники кобзарського звичаю належать до Чорноморського гайдамацького з'єднання, і завжди активно беруть участь у громадському житті міста та країни.

Odessa kobzar workshop – revival of kobzar tradition in Southern Ukraine

In the article provides information about Odessa kobzar workshop, in the origins of creation of which was Aleksandr Gubsky. It is proved the necessity of the revival of Kobza-playing in Ukraine on a new modern foundation, presented the activities of the Odessa kobzars in the Black Sea Gajdamac formation.

Key words:, Odessa, Cossacks.

Одесская кобзарская мастерская – возрождение кобзарской традиции на юге Украины

В статье представлена информация про Одесскую кобзарскую мастерскую, у истоков создания которой был Олекса Губский. Доказана необходимость возрождения кобзарства в Украине на новой современной основе, представлена деятельность одесских кобзарей в составе Черноморского Гайдамацкого соединения.

Ключевые слова: кобзар, Одещина, козацтво.

Рецензент: В.М. Полторак, к.і.н., доцент (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова)

УДК 016:929:94 (477)

Ігор Лиман

***ПРОЕКТ «ДОСЛІДНИКИ ІСТОРІЇ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ:
БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ДОВІДНИК»***

У статті викладається зміст проекту «Дослідники історії Південної України: біобібліографічний довідник», до якого залучена значна частина авторів часопису «Чорноморська минувшина». Основна увага сконцентрована на методології реалізації першого етапу проекту – підготовці видання, що включає біобібліографії 136 дослідників, які захистили дисертації з минувшини південноукраїнського регіону.

Ключові слова: Південна Україна, історіографія, біобібліографія, регіон, проект.

При надзвичайній актуальності комплексного, «тотального» вивчення історії Південної України на заваді консолідації зусиль науковців стоїть недостатня обізнаність представників різних наукових шкіл, у царину інтересів яких входить цей регіон, як із напрацюваннями один одного, так і безпосередньо з персонами, що представляють інші наукові школи. Точніше буде сказати, що в багатьох випадках таке знайомство обмежується знанням історіографії безпосередньо своєї доволі вузької наукової теми (переважно – усе тієї ж дисертаційної) та тим часто доволі